

Artikel 13 Successiewet 1956 en het gewijzigde huwelijksvermogensrecht

30-10-2018 | Door Kees van Oostwaard
werkzaam bij Fiscale Zaken VIVAT

Per 1 januari 2018 is het huwelijksvermogensrecht ingrijpend gewijzigd. Voorheen was het nog zo dat als de aanstaande echtelieden niets regelden, zij automatisch in gemeenschap van goederen huwden. Met ingang van 2018 heeft dat automatisme plaatsgemaakt voor beperkte huwelijksvoorwaarden. Vraag is in hoeverre dat gevolgen heeft voor artikel 13 van de Successiewet 1956, oftewel de zogenoemde premiesplitsing. Met premiesplitsing kan in voorkomende gevallen (veel) erfbelasting voorkomen worden. In dit artikel poog ik een antwoord te geven op de hiervoor vermelde vraag. Daarbij komen zowel huwelijken afgesloten vóór 1 januari 2018 als huwelijken gesloten vanaf die datum aan bod. Er zijn uiteraard ook veel andere consequenties verbonden aan de wijziging van het huwelijksvermogensrecht, maar die blijven in dit artikel buiten beschouwing.

Wijziging huwelijksvermogensrecht

Wetgeving tot 1 januari 2018

Tot 1 januari 2018 gold de regel dat als de aanstaande echtelieden niets regelden, zij huwden in algehele gemeenschap van goederen. Dat betekende dat goederen verkregen vóór de huwelijksdatum ook tot de gemeenschap gingen behoren (net als de schulden). Wilde de aanstaande echtgenoten dat voorkomen, dan was het noodzakelijk om naar de notaris te gaan en huwelijksvoorwaarden te laten opmaken. Huwelijksvoorwaarden zijn er in allerlei soorten en maten. Ook zijn er allerlei soorten bedingen. Meest bekend is het zogenoemde finaal verrekenbeding. Met dit beding wordt bij scheiding verdeelt alsof de echtgenoten in gemeenschap van goederen getrouwd zijn geweest.

Wetgeving met ingang van 1 januari 2018

Met ingang van 1 januari 2018 zijn huwelijksvoorwaarden de standaard. Daarbij geldt als hoofdregel dat zonder het maken van huwelijksvoorwaarden tussen de

echtgenoten van rechtswege een gemeenschap van goederen bestaat vanaf het moment dat het huwelijk is voltrokken.¹ Dit geldt voor goederen én voor schulden. Het gaat dan om de verkrijging van het goed (dan wel het aangaan van de schuld) tijdens de periode dat sprake is van het huwelijk.

Ook in de gemeenschap vallen goederen die voor aanvang van het huwelijk gemeenschappelijk eigendom waren, en dat geldt evenzeer voor gemeenschappelijke schulden. Schulden die betrekking hebben op goederen die al vóór de huwelijksdatum aan hen gezamenlijk toebehoorden.²

¹ Artikel 94, lid 1 Burgerlijk Wetboek Boek 1 (hierna BW)

² Artikel 94, lid 2 en 7 BW

Een aantal zaken blijft buiten de gemeenschap:

- goederen verkregen uit erfenis of gift³
- pensioenrechten waarop de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding van toepassing is⁴
- vruchten van buiten de gemeenschap vallende goederen⁵
- schulden die betrekking hebben op goederen die buiten de gemeenschap vallen⁶

Verder is nog van belang dat een echtgenoot een goed van de gemeenschap niet kan schenken aan de andere echtgenoot.⁷

Overgangsrecht huwelijken gesloten vóór 1 januari 2018

Voor huwelijken gesloten vóór 1 januari 2018 geldt overgangsrecht. Daarvoor geldt dat het oude recht van toepassing blijft. Consequentie hiervan is dat - als geen huwelijkse voorwaarden van toepassing zijn - zowel de goederen die bij aanvang van het huwelijk aanwezig waren als de goederen die tijdens het huwelijk worden verkregen, tot de gemeenschap behoren.

Toepassing artikel 13 Successiewet 1956

Werking

De tekst van artikel 13 Successiewet 1956 is niet gewijzigd per 1 januari 2018. De tekst luidt:

“1 Al wat ten gevolge van of na het overlijden van een erflater wordt verkregen krachtens een overeenkomst van levensverzekering, ongevalverzekering daaronder begrepen, of krachtens een derdenbeding, wordt voor de toepassing van deze wet geacht krachtens erfrecht door het overlijden te zijn verkregen, voor zover de verkrijging kan worden toegerekend aan een onttrekking aan het vermogen van de erflater, behoudens voor zover bij de verkrijger de aan die onttrekking ontleende rechten reeds voor het overlijden van de erflater aan de heffing van schenk- of erfbelasting waren onderworpen.

³ Artikel 94, lid 2, letter a BW; dit geldt ook als deze verkregen zijn tijdens het huwelijk.

⁴ Artikel 94, lid 2, letter b BW, gelet op de letterlijke wettekst lijkt verrekening van pensioenrechten niet onder deze omschrijving te vallen

⁵ Artikel 94, lid 6 BW

⁶ Artikel 94, lid 7 BW

⁷ Artikel 94, lid 3, letter a

2 Indien de erflater bij een overeenkomst van levensverzekering verzekerde is en de erflater, diens partner of een van diens bloed- of aanverwanten tot en met de vierde graad of hun partners bij die overeenkomst als verzekeraar is opgetreden, wordt voor de toepassing van het eerste lid een verkrijging krachtens die overeenkomst van levensverzekering geacht volledig aan het vermogen van de erflater te zijn onttrokken.”

Cruciaal in deze wettekst was en is de zinsnede ‘voor zover de verkrijging kan worden toegerekend aan een onttrekking aan het vermogen van de erflater’.

Dus als het doel is de betaling van erfbelasting te voorkomen, mag er niets onttrokken zijn aan het vermogen van de erflater. Enigszins vrij vertaald: als de premie niet (geheel of voor een deel) voor rekening van de overleden is gekomen, is geen erfbelasting verschuldigd.

Vóór 1 januari 2018

Voordat het huwelijksvermogensrecht wijzigde, golden een aantal voorwaarden om erfbelasting te voorkomen:

- er gelden huwelijkse voorwaarden;
- de huwelijkse voorwaarden moeten ‘de constructie kunnen dragen’;
- de premie voor een verzekering is niet verschuldigd door de erflater.

Huwelijkse voorwaarden

Wilde sprake zijn van huwelijkse voorwaarden was het - zoals aangegeven - noodzakelijk deze bij een notaris vast te leggen. Was niets geregeld, dan was automatisch sprake van een huwelijk ‘in gemeenschap van goederen’.

Als er huwelijkse voorwaarden waren vastgelegd, dan was de inhoud van die huwelijkse voorwaarden van belang.

Inhoud huwelijkse voorwaarden

Op de eerste plaats kan bepaald zijn dat in het geheel geen gemeenschap van goederen zal bestaan.

Op de tweede plaats kan overeengekomen zijn dat een gedeeltelijke gemeenschap bestaat. Dan zijn er twee privévermogens (van iedere partner) en een gemeenschappelijk vermogen.

Naast deze bepalingen zijn zogenoemde verrekenbedingen mogelijk.

Premieverschuldigheid

Als er geen enkele gemeenschap is, heeft voor de overlijdensuitkering in beginsel geen onttrekking aan het vermogen van de erflater plaatsgevonden. Dat kan anders zijn als er een verrekenbeding is. Als bijvoorbeeld het beding is opgenomen dat bij overlijden van een van de echtgenoten verrekend zal worden alsof zij in wettelijke gemeenschap van goederen waren gehuwd, dan wordt de helft van de tijdens de huwelijkperiode betaalde premie geacht te zijn onttrokken aan het vermogen van de erflater.⁸

De huwelijkse voorwaarden zijn bepalend bij een gedeeltelijke gemeenschap. Aan de hand van de voorwaarden kan bepaald worden of de premie ten laste is gekomen van het privé-vermogen van de echtgenoot van de erflater dan wel van het gemeenschappelijke vermogen. De staatssecretaris van Financiën gaat er van uit dat bij een gemeenschap van vruchten en inkomsten dat de premie als een huishoudschuld ten laste komt van het gemeenschappelijke vermogen, tenzij anders is bepaald in de voorwaarden.⁹

Het vorenstaande is zeker geen uitputtende uiteenzetting, maar geeft slechts een beeld van zaken die in de praktijk (vaker) voorkomen.

Daarnaast is er nog het aspect van de betaling. Wie feitelijk betaalt en heeft betaald is niet van belang. Van belang is dat alle premie voor de overlijdensuitkering door een ander dan de erflater verschuldigd is geweest. Verschuldigdheid van één premiebetaling, betekent al een onttrekking aan het vermogen van de erflater.

Vanaf 1 januari 2018

Zoals hiervoor aangegeven is de wettekst van artikel 13 Successiewet 1956 niet gewijzigd. Dat betekent dat dezelfde regels als hiervoor beschreven nog steeds gelden. Ter voorkoming van erfbelasting moet er dus sprake zijn van huwelijkse voorwaarden, die huwelijkse voorwaarden moeten aan bepaalde voorwaarden voldoen en de premieverschuldigheid moet nog steeds goed geregeld zijn. Verandert er dan helemaal niets?

⁸ Besluit staatssecretaris van Financiën, 14 december 2010, nr. DGB2010/873M, onderdeel 2.5.4

⁹ Besluit staatssecretaris van Financiën, 14 december 2010, nr. DGB2010/873M, onderdeel 2.5.5

De minister van Veiligheid en Justitie was snel klaar met een dergelijke vraag van Kamerleden. Hij schreef aan de Eerste Kamer:

*“Aan het initiatiefwetsvoorstel zijn, zoals in de brief van 30 maart 2016 van mijn ambtsvoorganger is toegelicht, geen nieuwe fiscale gevolgen verbonden.”*¹⁰

Is het echt zo simpel?

Fiscaal gelden nog steeds dezelfde regels. Maar het feit dat automatisch gehuwd wordt op huwelijkse voorwaarden maakt niet dat daarmee erfbelasting voorkomen kan worden. De (aanstaande) echtelieden zullen nog steeds naar de notaris moeten voor huwelijkse voorwaarden die er voor moeten zorgdragen dat de premie niet aan het vermogen van de erflater wordt onttrokken.

De minister heeft dus gelijk. Desalniettemin had meer publieksvoorlichting op dit vlak niet misstaan.

Samenvattend:

¹⁰ Brief Minister van Veiligheid en Justitie 24 februari 2017, kenmerk 2050298, p. 3

- Voor echtelieden gehuwd vóór 2018 verandert er niets. Waren zij in gemeenschap van goederen gehuwd, dan is dat zo gebleven. Bestaande huwelijkse voorwaarden blijven in stand zolang die niet bij de notaris zijn of worden gewijzigd. En als die huwelijkse voorwaarden juist zijn vorm gegeven en de premieverschuldigheid was goed geregeld, is nog steeds geen erfbelasting verschuldigd bij overlijden van de verzekerde.
- Bij een huwelijk vanaf 1 januari 2018 moeten de huwelijkse voorwaarden juist zijn vormgegeven en de premieverschuldigheid goed zijn geregeld. Het feit dat vanaf 1 januari 2018 sprake is van huwelijkse voorwaarden, is niet voldoende. Gedurende het huwelijk geldt - met enige specifieke uitzonderingen - een gemeenschap van goederen.

Slotopmerkingen

Het nieuwe huwelijksvermogensrecht verandert niets aan de vraag of al dan niet erfbelasting verschuldigd als we uitsluitend kijken naar de uitkering uit een levensverzekering en de maatregelen om die met zekerheid te voorkomen. De huwelijkse voorwaarden en de premieverschuldigheid moeten nog steeds goed zijn geregeld. Overigens is er ook nog niets gewijzigd aan bijvoorbeeld de vrijstellingen. Voor partners geldt nog steeds een vrijstelling van € 643.194 (2018) en worden pensioenaanspraken nog steeds geïmputeerd.

Het nieuwe huwelijksvermogensrecht kan mogelijk wel invloed hebben op de omvang van de erfenis. Zonder meer vertrouwen op de hoge vrijstelling voor echtgenoten kan tot vervelende gevolgen leiden.

FA